

18 MART ŞEHİTLER GÜNÜ ANMA VE ÇANAKKALE DENİZ ZAFERİ'NİN 93. YILDÖNÜMÜ

E. Koramiral Lütfü SANCAR'ın 18 Mart Şehitler Günü Anma ve Çanakkale Deniz Zaferi'nin 93. Yıldönümünde DEÜ Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksekokulu Müdürlüğünde yaptığı konuşma metnidir.

Sayın konuklar, Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksekokulunun Sayın Müdürü, değerli Öğretim Üyeleri ve kıymetli Öğrenciler,

Çanakkale Zaferi'nin 93. yıldönümünü, onurla ve heyecanla kutluyor, aziz şehitlerimizi, Kurtuluş Savaşı ve müteakip savaşlarımızda görev alan kahraman gazilerimizi minnetle anıyor, konferansı teşriflerinizden dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Bu konferansı hazırlarken, sizleri Çanakkale muharebelerinin taktik ayrıntılarıyla yormadan daha ziyade stratejik ve diplomatik gelişmeler üzerinde durmayı tercih ettim. Konferanstan sonraki programlarınızı sıkıştırmamak için, sunumumu 35 dakika içinde tamamlayacağım.

Çanakkale Zaferi sebepleri ve sonuçları itibarı ile tarihin akışını değiştiren, Türk Ulusunun var oluşunu perçinleyen ve genç Türkiye Cumhuriyeti'ne giden yolu başlatan bir olgudur.

Çanakkale cephesi'nin içinde yer aldığı I. Dünya savaşı'na genellikle bir oldu bitti ile girdiğimiz söylenir. Aslında bu felaket oldu bitti ile değil adım adım üzerimize gelmiştir. Yer kürenin bu en değerli, en stratejik bölgesinin takdir edersiniz ki güç boşluğuna hiç tahammülü yoktur.

Osmanlı, 4 asır önceye varan Rönesans, reform ve takiben endüstri devrimi süreçlerini kaçırınca güçsüz düştü, gerek ekonomik gerekse sosyal olarak muhasımlarının çok gerisinde kaldı. Bu durum çevremizdeki kurtların iştahını kabarttı. Dolayısıyla I. Dünya Savaşı'nın dışında kalmak olanaksızdı. Sadece katılımımızı geciktirebilirdik. İzinizle o günlere biraz daha ayrıntılı bakmak istiyorum. Zira o günlerdeki çaresiz girişimlerden alınan dersler sonradan cumhuriyetin kuruluşunda temel dış siyasetimize ışık tutmuştur, dahası bugün için de dış ilişkilerimize yol gösterecek özelliktedir.

Osmanlı başına geleceklere anlayınca, ittifak arayışları başlatmıştı. Ekim 1911'de Maliye Bakanı Cavit Bey ve takiben Londra Büyükelçisi Tevfik Paşa'nın imparatorluklar arası işbirliği girişimlerine İngiltere olumsuz yaklaştı.

Balkan harbi sonrasında Mayıs 1914'te Talat ve İzzet Paşaların Rusya ile ittifak girişimleri de karşılıksız kaldı. Bu girişimde Rus Dışişleri Bakanı Sazanov'un cevabı ilginçtir. "Size karşı siyasetimizi İngiltere ve Fransa ile birlikte tanzim ettik, onlar onaylamadıkça olumlu cevap vermemiz imkânsızdır."

Bu itirafa rağmen yeni bir yönelişle Osmanlı'nın batılılaşma için en önem verdiği, jön Türklerin yetiştiği, Fransa'ya gidilir. Aynı zamanda Türkiye-Fransa dostluk cemiyeti eş başkanı olan Bahriye Nazırı Cemal Paşa Temmuz 1914'te Fransa'ya ittifak için öneri götürür, alınan cevap "Rusya kabul etmedikçe olamaz" şeklindedir.

Aslında Avrupalı imparatorlukların niyetleri ta 1907 Reval görüşmelerinden beri Osmanlı İmparatorluğu'nu sona erdirmek ve ülkesini paylaşmaktı.

Müttefikler, Osmanlı Devletini kendi aralarında görmek istemedikleri gibi, Almanya ile birlikte olmalarını da istemiyorlardı.

Almanya'nın durumuna bakacak olursak; endüstri alanında kaydettiği ilerleme ile Avrupa'nın gelişmiş diğer büyük devletlerini şaşırtacak düzeyde yüksek bir potansiyele erişmişti.

Buna paralel olarak hızla gelişen ekonomisinin de desteği ile ordusu da güçlenmiş olan Almanya, artık başta İngiltere olmak üzere, sömürgeci diğer büyük devletlerin ulusal çıkarları zararına yeni hayat alanları arayışı içinde bulunan bir ülke durumuna gelmişti.

Ulaştığı ekonomik ve Askeri gücü Almanya'yı adeta Avrupa dışına açılmaya zorluyordu.

Diğer taraftan Çanakkale ve İstanbul Boğazları (Daha doğru deyimle; Türk Boğazları), birçok ülkenin hayallerini süsleyen stratejik bir önem taşıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun iç siyasi durumuna bakacak olursak; 1876'da ilan edilen I. Meşrutiyet, II. Abdülhamit'in Mebuslar Meclisi'ni kapatmasıyla son bulmuş ve memleket 1908'e kadar tam bir mutlakiyet ile yönetilmiştir.

Bu sisteme, ancak İttihat ve Terakki Cemiyetinin eylem ve baskılarıyla, yine Abdülhamit tarafından son verilmiş ve arkasından 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilmişti.

Öte yandan Avusturya, Bosna-Hersek'i, Yunanistan Girit adasını topraklarına katmış, Bulgaristan da 15 Ekim 1908'de bağımsızlığını ilan etmişti.

13 Nisan 1909'de cereyan eden 31 Mart hareketi'nden sonra, Abdülhamit tahttan indirilmiş, Trablusgarp İtalyanların eline geçmişti.

Bu durumdan yararlanan Balkan Devletleri, Balkan savaşını başlatmış, Osmanlı Devleti geniş toprak kayıplarına uğramış, bir ara Edirne Bulgarların eline geçmişti.

Bu arada giderek bunalıma sürüklenen ülkeyi kurtaracağı düşünülerek İslamcılık, Osmanlılık, Turancılık ve Türkçülük gibi akımlar körükleniyor, ancak bunların hiçbiri sıkıntılara çare olmuyordu.

Bu denemelerden bir sonuca varılamayınca, dünyadaki tüm Müslümanlar, 11 Kasım 1914'de Kutsal Savaş ilanı ile Cihat'a çağrıldı. Ne varki, bu çağrı Yemen'de İmam Yahya ve Libya'da Senüsler dışında hiçbir İslam toplumunda destek görmemiş ve sönüp gitmiştir.

Bunca yıkım içinde mali açıdan da zayıflamış olan Osmanlı Devleti, yeni bir savaşa girebilecek durumda değildi. I. Dünya Savaşı giderlerini karşılayabilmek için Osmanlı'nın paraya ihtiyacı vardı ve nitekim Almanya'dan % 6 faizle 5.000.000 Lira alınmak zorunda kalındı. Şartlı olarak alınan bu paranın 250.000 Lirası anlaşmanın imzalanmasından on gün sonra, 750.000'i İngiltere ve Rusya'ya savaş ilanından on gün sonra, geri kalanı ise savaşa girilmesinden bir ay sonrasında başlayarak 400.000'er Lira olarak ödenecekti.

Sonuçta, Almanya'nın merkezi Avrupa'da yarattığı baskı ve imparatorluklar arası gergin ortam, bilindiği gibi 28 Haziran 1914 günü Avusturya Veliahdı Arşidük Ferdinand'ın öldürülmesiyle tam bir felakete dönüştü.

28 Temmuz'da Avusturya - Macaristan, Sırbistan'a savaş ilan etti. 3 gün sonra Rusya seferberlik başlattı, karşılığında 1 gün sonra Almanya Rusya'ya savaş ilan etti.

Ertesi günü 2 Ağustos'ta İngiltere, parası son kuruşuna kadar ödenmiş, teslim hazırlanmış 3 savaş gemisi Sultan Osman, Reşadiye ve Fatih'i Osmanlı İmparatorluğuna teslim etmeyeceğini açıkladı. Osmanlı için

maddi manevi büyük sıkıntılar yaratan bu olayın bugün dahi Türkiye – İngiltere ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğine inanıyorum.

Aynı gün Osmanlı İmparatorluğu ile Almanya arasında ittifak anlaşması imzalandı. 5 Ağustos 1914'te de İngiltere, Almanya'ya savaş ilan etti.

5 gün sonra, 10 Ağustos 1914'te Akdeniz'de, İngiliz ve Fransız gemileriyle sıkıştırılan Alman zırhlıları Goben ve Breslau Alman tarafının diplomatik baskısı ve dönemin Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın kabulüyle Çanakkale'den giriş yaptılar ve Boğazlar trafiğe kapatıldı. Müttefik devletlerin itirazlarını giderebilmek için bu iki geminin Osmanlı Devleti tarafından satın alındığı söylendiyse de inandırıcı olmadı. Gemilere Yavuz ve Midilli isimleri verilerek Türk bayrağı çekildi.

İngiltere, Asya-Pasifik'te Rusya'ya karşı Japonya ile daha 1902 ve 1911'de ittifak anlaşmaları yapmıştı. Kurduğu yeni bir diplomatik baskı ile 23 Ağustos 1914'te Japonya'ya da Almanya'ya karşı savaş ilan ettirdi. Böylelikle hem bir Japon Deniz Görev Grubunun Akdeniz'e intikalini sağladı, hem de Anzak kuvvetlerinin Pasifik'ten emniyetle Çanakkale ve Irak cephelerine ulaşımını güven altına almış oldu.

Diğer taraftan, Almanya da kendi doğusunda Ruslar'a karşı yeni bir cephe açmak amacıyla 29-30 Ekim tarihlerinde Yavuz, Midilli ve Osmanlı Donanmasının Hamidiye ve Mecidiye dahil seyir yapabilen bazı gemileriyle Karadeniz'de Rus limanlarına ve gemilerine genel bir taarruz icra etti.

Bu olay, 1 Kasım 1914'te Rusya'nın, 5 Kasım 1914'te de İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı devletine resmen savaş ilanına yol açtı.

Kısaca, Osmanlı Devleti çeşitli baskılar ve emrivakiler sonucu I. Dünya Savaşı'nın içine çekilmiş oluyordu. Öylesine bir savaş ki, Osmanlı'yı Çanakkale, Suriye, Irak ve Doğu Cephesi olmak üzere 4 büyük cepheye birden angaje eden bir dünya savaşı!

Özetle, bu topraklar üzerinde çağdaş bir dünya devleti olarak yeterli gücü oluşturamıyorsanız ve bunu tutarlı bir ulus iradesiyle destekleyemiyorsanız, sizden daha güçlüleri caydırmanız ve savaş dışı kalmanız mümkün olmuyor.

Çanakkale cephesine daha yakından bakacak olursak; Osmanlı Devleti'ne karşı, İngiltere'nin başını çektiği itilaf devletlerinin bu cephedeki başlangıç planı; Çanakkale Boğazı'nın denizden zorlanarak geçilmesini ve bundan sonra imparatorluğun kalbi olan İstanbul şehrinin alınmasını, Osmanlının; diğer cepheleriyle irtibatının kesilmesini öngörüyordu.

Ayrıca; Osmanlı Devleti'nin tasfiye edilmesiyle Rusya'ya beklediği yardımın yapılması ve tarafsız Balkan devletleri'nin de itilaf devletleri'nin yanında yer alması ile Almanya'nın kendi doğu cephesinden kuşatılması sağlanmış olacaktı. Bu hal tarzıyla, zaten denizlerde yeterli gücü olmayan Almanya ve müttefikleri doğu ve batı cephelerinde kısa zamanda çökertilerek, savaş itilaf devletleri lehine bitirilecekti.

İtilaf devletleri, bu plan çerçevesinde tarihte eşine az rastlanır bir birleşik donanma ile Şubat 1915'ten itibaren Çanakkale Boğazı önlerine dayanmıştır.

Almanlar için Çanakkale Cephesi'nin açılmış olması, Rusya'ya gidebilecek herhangi bir yardımın kesilmesi anlamına geldiği gibi, Müttefiklerin kuzey cephelerine gönderecekleri asker sayılarının ve destek birliklerinin de azalması demektir. Böylece üstlerindeki yük azalmış, kendileri içinse güney yolu, Osmanlı'nın köprü olmasıyla açılmış oluyordu.

Osmanlı Devleti için açılacak her cephe bir yıkım demektir, cephe azlığı, maddi çöküntü ve ülkenin her yanını saran savaş, içinden çıkılmaz bir hal alıyordu. Boğazlar en büyük önemi taşıyordu, çünkü bu bölgenin kaybedilmesi demek, İstanbul'un ve kısacası Osmanlı Devleti'nin sonu demektir.

Sultan II. Abdülhamit'in, 33 yıl süren saltanatı sırasında Haliç'te atıl kalmış olan Osmanlı Donanması, materyal yorgunluğu, eğitim ve donanım eksiklikleri içinde, yeterli muharebe etkinliğine ulaşmadan Çanakkale'de görev almıştır.

Bununla birlikte yaratıcı fikrin, azim ve iradenin deniz harp tarihine güzel örneklerini veren, mütevazı Nusrat gemisi, Muavenet-i Milliye muhribi gibi gemilerimiz ve eski gemilerimizden sökülerek sahilde oluşturulan top bataryaları ile, denizdeki mayın maniaları Çanakkale zaferimize isimlerini altın harflerle yazdırmışlardır.

Özellikle Nusrat'ın 7 Mart 1915'te Çanakkale boğazı intikal rotalarına paralel olarak döktüğü 26 mayın, bu zafere adını veren 18 Mart 1915 günü dünya tarihinin sayılı dönüm noktalarından birini belirlemiştir. Harp tarihinde, taktik bir harekâtın bu denli görkemli stratejik sonuç yaratması nadir bulunan örneklerdendir.

Aynı gün içinde, sadece bu mayınlarla 2 İngiliz ve 1 Fransız zırhlısının Çanakkale Boğazı'nın karanlık sularına gömülmesi ve diğerlerinin sahil bataryalarının atışıyla batırılması ve hareketten sakıt kalmasıyla, döneminin en güçlü armadası ve bu armadaya sahip olan mağrur ülkeler, iradeleri ve stratejilerinin aksine geri çekilmeye mecbur kalmışlardır. 18 Mart 1915 günü bütün dünya, bir daha unutulmamak üzere şu dersi almıştır.

“ÇANAKKALE DENİZDEN GEÇİLEMEZ”

Bütün dünyada yankı uyandıran ve Birleşik Donanma'nın prestijine darbe indiren bu hezimet sonucunda, itilaf devletleri kendi yönetimlerinde geniş politik etkileri olabileceği çekincesiyle, donanmayla zorlayarak geçemedikleri Çanakkale Boğazını, bu sefer 5 hafta sonra karaya asker çıkararak ele geçirmeye karar vermişlerdir.

Ancak kader, bu kez de karşılıklarına, geleceğin devlet kurucusu, büyük askeri deha Yarbay Mustafa Kemal'i ve onun emrinde vatan ve millet sevgisiyle bir irade abidesi olan Mehmetçik'i çıkarmıştır.

Mustafa Kemal bu savaşta, inisiyatif üstlenmenin muazzam bir örneğini göstermiştir. Sofya'ya askeri ataşe oluşunun henüz ilk yılı içindedir. Seferberlik ilan edilince yine içi içine sığmaz, ülkeye geri dönüp cepheye görev almak ister. Önce isteği kabul edilmez, sonra amirlerini ikna eder yurda döner ve Tekirdağ'da yeni kurulan 19'uncu Tümen Komutanlığı görevini 2 Şubatta devir alır. 20 günde eğitimini ve teşkilini önemli seviyede tamamlar. Bugün bile bu kadar kısa sürede temel askerlik eğitiminin yanaşık düzen eğitimleri dahi zor verilebilmektedir.

Mustafa Kemal 24 Şubat 1915 tarihinde Tümeniyle cepheye intikal ettiğinde ise düşman donanmasının taciz atışları ve küçük çaplı akın tipi çıkarmaları başlamıştır bile. Düşmanın kıyıya çıkarma yaptığı, Muharebe temposunun çok yoğun olduğu 25 Nisan günü mevzileri kontrol ederken vahim bir durumla karşılaşır. Mermi yetersizliğinden bir birliğimizin mevziini terk ettiğini ve geri çekildiğini görür ve derhal “süngü tak, yere yat” komutuyla bu birliği ve birliğin bu hareketi karşısında ilerlemesini durduran düşmanı o mıntıkada sabitler. Sonradan “işte kazandığımız an o andır” der.

Çanakkale'yi denizden aşamayan işgal güçleri, 25 Nisan 1915'te başlattıkları, yüz binlerce hayata ve çok pahalıya mal olan kara hareketinde da kesin yenilgiye uğrayarak 8 ay 14 gün sonra, 9 Ocak 1916'da bölgeden tamamen geri çekilmişlerdir.

Çanakkale muharebelerinin sonunda yüce Türk ulusu, onurlu tarihine yeni ve muhteşem bir zafer eklemiş ve bütün dünyaya şu gerçeği kabul ettirmiştir:

“ÇANAKKALE GEÇİLMEZ”

Çanakkale Savaşından sonra tarihin seyri değişmiş, tüm dünyada ve ülkemizde dersler çıkarılmış, bugüne dahi ışık tutan yeni taktik ve stratejiler geliştirilmiştir.

Nusrat'ın 26 mayını ile başlayan, karada, denizde ve havada savaşarak kazanılan bu zafer, İttifak Devletleri'nin Rusya ile stratejik bütünleşmesine engel olmuş, I. Dünya Savaşı'nın ağırlığına dayanamayan Çarlık Rusya'sının çökmesine, Marksist devrimin ve Sovyet Cumhuriyetlerinin oluşumuna tesir etmiştir. Benzer şekilde I. Dünya Savaşı sonunda çöken Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu ile Büyük Britanya İmparatorluğunun Hint Okyanusu ve Pasifik'teki Ülkeleri üzerinde çok sayıda Ulus-Devlet doğmuştur.

Bu savaşlar vatan savunması ve özgürlük uğrunda canını esirgemeyen bir ulus olduğumuzu tüm dünyaya göstermiştir.

Çanakkale savunmasına ümmet olarak başlanmış, Türk ulusu olarak çıkmıştır.

Bu ulus takiben ulu önderini bulmuş ve kurtuluş savaşı'nı da kazanarak genç Türkiye cumhuriyeti'ni kurmuştur.

Çanakkale muharebeleri'nde ve takiben kurtuluş savaşı'nda Türk ulusu'nun savunma azim ve iradesini görenlerin gücü, II. Dünya Savaşı'nda bu kez, Türkiye Cumhuriyeti'ni harbe sokmaya yetmemiştir.

Cihat ilanına rağmen, ümmetimizden saydığımız Osmanlı Tebası Araplar ve nice Müslüman halk bizimle birlikte değil bize karşı savaşmıştır. Bir devleti içerden bölmenin ilginç örnekleri yaşanmıştır.

“İngiliz Savunma Bakanı casus Lawrence'a Osmanlılara karşı kaç tümen kuvvet gerekeceğini sorduğunda Lawrence tebessümle, asker yerine Arapları kışkırtarak Osmanlıyı içeriden yıkmak amacıyla sadece maddi kaynak talep etmiştir.”

Osmanlı tebaasından Ermeniler de benzer şekilde İngiliz ve Fransızlar tarafından kışkırtılmış ve Rusya saflarında Osmanlı devleti'ne karşı düşmanla işbirliği yapmışlardır. Tam bu dönemde doğu cephesinde Sarıkamış felaketi yaşanmıştır.

Bu bölgede özgürce yaşayabilmek için Atatürk gibi liderler, mücadeleye inanmış kadrolar ve ülkü birliği içinde yaşamaya azimli halk iradesinin esas olduğu ortaya çıkmıştır.

Halen içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl ilk çeyreği, 20. yüzyıl ilk çeyreğindeki kaosla benzerlikler oluşturmaya başlamıştır. Bu kez soğuk harbin galibi Batı sistemi hegomonik güç haline dönüşmüş ve organize olamayan, sürdürülebilir büyüme gösteremeyen toplumlar arasında bir sürtüşme ortamı doğmuştur. Bu kapsamda Batı hegomoniyasında bilgi ve iletişim ağlarını tekeline alan küresel çıkar grupları, ulus devlet yapılarını bir engel olarak görmeye başlamış, ulusal yapıyı etnik ve/veya dini olarak mikro düzeye ayırıştırma gayreti içine girmiştir.

Ulusal dayanışmayı sağlayamazsak, hak ve çıkarlarımızı savunma konusunda irademiz kırılırsa, ulusal güvenliğimiz ve 85 yıllık değerlerimiz büyük bir risk altına girebilir. Ancak, Türk ulusu bu alanda büyük bir tecrübe ve yeterli bağımsızlığa sahiptir. Asıl hegomonik güçler kendileri, başkaları için planladıkları mikro milliyetçilik ve toplumsal ayrışma gibi sosyolojik tuzaklara düşme aşamasına gelmektedirler, bunun belirtileri de gözlemlenmektedir.

Çanakkale’de Türk milleti’nin değerli bir nesli, aziz canlarını vatan savunması uğruna feda etmişler ve bugün bizim barış ve mutluluk içinde yaşamamızı sağlamışlardır.

Türk tarihinde niceleri bulunan bu tür zaferleri kutlamanın temel felsefesi; büyük önder Atatürk’ün kendi özdeyişinde yatmaktadır; **“TÜRK ÇOCUĞU ATALARINI TANIDIKÇA DAHA BÜYÜK İŞLER YAPMAK İÇİN KENDİNDE KUVVET BULACAKTIR.”**

Medeni ve güvenlik ilişkilerimizi düzenlemede ve yön bulmada hiçbir zorluk çekmeyecek şekilde ulu önder Atatürk gerekli rehberleri de bırakmıştır. Güvenlik ilişkilerimiz **“Yurtta Barış, Dünyada Barış”** ilkesiyle iyi komşuluk ve istikrar esasına dayalıdır. Hedefimiz “çağdaş uygarlık” düzeyine ulaşmak ve aşmaktır.

Hedef için en gerçek yol gösterici ise ilimdir. Bu hedefe ancak laik, demokratik, sosyal hukuk devleti normları içinde ulaşabileceğimize inanıyorum.

Bu yolda güçlüklerle karşılaştığımızda engelleri aşmak için rehberimiz ise Atatürk’ün Türk gençliğine hitabıdır.

Çanakkale zaferimizin 93. yılında, sözlerime son verirken; bize bu günleri armağan eden, başta Ulu Önder Atatürk olmak üzere, vatanımız ve ulusumuz için her görevde canlarını seve seve feda eden şehitlerimiz ve gazilerimizi minnet ve şükranla anıyor, aziz hatıraları önünde eğiliyor, saygılar sunuyorum.

Arz ederim.

E. Koramiral Lütfü SANCAR